

Отримано: 03 лютого 2023 р.

Прорецензовано: 06 лютого 2023 р.

Прийнято до друку: 07 лютого 2023 р.

e-mail: nataliia.v.moroz@lpnu.ua

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0002-8594-8014>ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0001-5260-9924>

DOI: 10.25264/2311-5149-2023-28(56)-96-101

Мороз Н. В., Блага О. В. Фінансова стійкість промислових підприємств України. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, березень 2023. № 28(56). С. 96–101.

УДК: 658.14

JEL-класифікація: G32; M21

Мороз Наталія Володимирівна,*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів
Національного університету «Львівська політехніка»***Блага Олена Володимирівна,***здобувач вищої освіти, магістр спеціальності «Фінанси, банківська справа і страхування»
Національного університету «Львівська політехніка»***ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ**

У статті досліджено тенденції фінансової стійкості підприємств України, зокрема промислових, у сучасних умовах функціонування. Ефективне управління фінансовою стійкістю підприємства є запорукою як його успішного розвитку, так і підприємництва загалом та економіки держави. Близько третини активів підприємств належать промисловості. Темпи зростання необоротних активів і власного капіталу промислових підприємств значно перевищують темпи зростання цих показників підприємництва загалом. Проте частка власного капіталу промислових підприємств є меншою, що відображається на показниках їх фінансової стійкості. При цьому величина необоротних активів значно перевищує величину власного капіталу, тому сума власних оборотних коштів є від'ємною, а також й інших абсолютних показників фінансової стійкості промислових підприємств. Оцінювання показників фінансової стійкості вказало на досить низький її рівень. Повномасштабна війна на території України призвела до негативного фінансового результату підприємництва, особливо промисловості. Важливим чинником фінансової стійкості, джерелом зростання власного капіталу, індикатором розвитку підприємництва є прибуток. В умовах, що склалися, необхідним є пошук нових шляхів підвищення прибутковості, зниження собівартості без зниження якості продукції, запровадження заходів із енергозбереження, підвищення енергоефективності виробництва, оптимізація виробничих потужностей, підвищення ефективності використання ресурсів, розроблення успішної маркетингової політики. Для покращення фінансової стійкості, окрім підвищення прибутковості, пропонується також здійснювати емісію нових акцій, додаткові внески засновників, переоцінку основних засобів та пошук можливостей отримання безповоротної фінансової допомоги, цінностей від організації, осіб, держав.

Ключові слова: фінанси, фінансова стійкість, прибутковість, підприємництво, промисловість.

Nataliia Moroz,*Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance,
Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine***Olena Blaha,***MA in "Finance, banking and insurance",
Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine***FINANCIAL STABILITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE**

The article examines trends in the financial stability of Ukrainian enterprises, particularly in the industrial sector, in the current operating environment. Effective management of financial stability is vital for the success of enterprises, entrepreneurship in general, and the economy of the country. The industrial sector comprises approximately one-third of enterprise assets, and the rate of growth of non-current assets and equity of industrial enterprises is higher than the rate for entrepreneurship as a whole. However, the share of capital held by industrial enterprises is lower, which affects their financial stability. The amount of non-current assets exceeds equity, resulting in negative own working capital and other absolute indicators of financial stability. The evaluation of financial stability indicators indicates a rather low level. The full-scale war in Ukraine has resulted in negative financial results, particularly in the industrial sector. Profit is a critical factor for financial stability, equity growth, and entrepreneurship development. In the current circumstances, it is necessary to find new ways to increase profitability, reduce costs without compromising product quality, implement energy-saving measures, improve energy efficiency, optimize production capacity, increase resource use efficiency, and develop a successful marketing strategy. To improve financial stability, the article proposes issuing new shares, additional contributions from founders, revaluation of fixed assets, and seeking opportunities to receive irrevocable financial assistance from organizations, individuals, and states.

Keywords: finance, financial stability, profitability, entrepreneurship, industry.

Постановка проблеми. У часи економічної та політичної нестабільності в державі, підвищеного ризику негативного впливу на діяльність підприємництва загроз зовнішнього середовища важливим є ефективне управління фінансовою стійкістю, збереження стабільності фінансового стану, підвищення рівня конкурентоспроможності та якості виготовлення продукції, надання послуг, ефективного управління ризиками.

Фінансова стійкість є невід’ємним елементом стабільності та успішного розвитку як окремих підприємств, так і економіки. Фінансова стійкість суб’єкта підприємництва є таким станом активів та пасивів (кількісним і якісним), який слугує запорукою надійного його функціонування та запорукою довіри зацікавлених осіб.

Можна виокремити такі елементи достатнього рівня фінансової стійкості підприємств:

- 1) забезпечення виконання показників платоспроможності та ліквідності, рентабельності, фінансової стабільності на сьогоднішній час та й у стратегічному періоді;
- 2) дотримання стабільності здійснення підприємницької діяльності;
- 3) достатній ступінь довіри стейкхолдерів;
- 4) проведення якісного управління підприємницькими ризиками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості фінансової стійкості підприємств України досліджували у наукових працях багато вчених-економістів, зокрема О. А. Вінницька [1], І. Ю. Єпіфанова [2], О. В. Левкович [3], Г. Роганова [4].

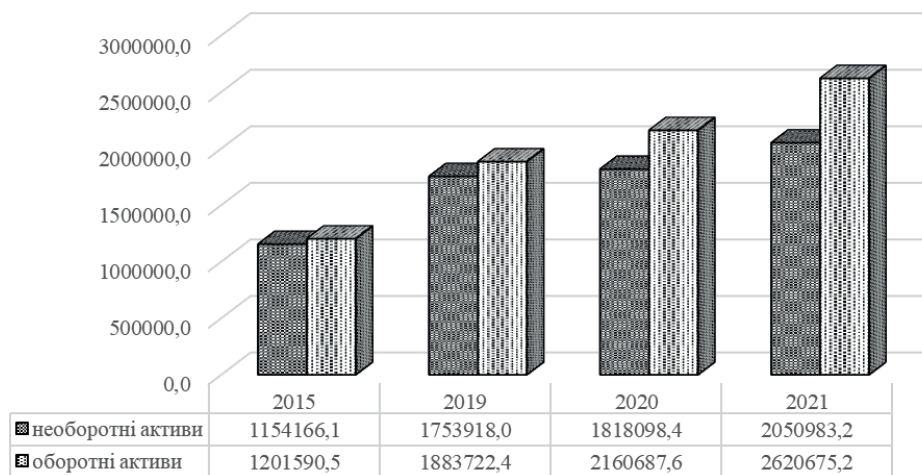
Враховуючи здобутки науковців, варто зазначити, що сучасні тенденції фінансової стійкості підприємств в Україні потребують подальших досліджень.

Мета і завдання дослідження: дослідити фінансову стійкість підприємства України, зокрема промислового, та розробити рекомендації щодо його підтримки. Завдання: оцінити фінансову стійкість підприємств, віднайти шляхи її покращення.

Виклад основного матеріалу. Близько третини активів підприємств України належать промисловості. Зростання необоротних активів промислових підприємств за період 2015–2021 рр. відбулося на 43,7 %, що перевищує зростання цього показника загалом усіх підприємств, який становить 29,9 %. Темп зростання оборотних активів промислових підприємств становить 54,1 %, усіх підприємств – 51,2 % (рис. 1).

Частка активів промислових підприємств у активах підприємств загалом зросла від 29,2 % у 2015 р. до 33,2 % у 2021 р.

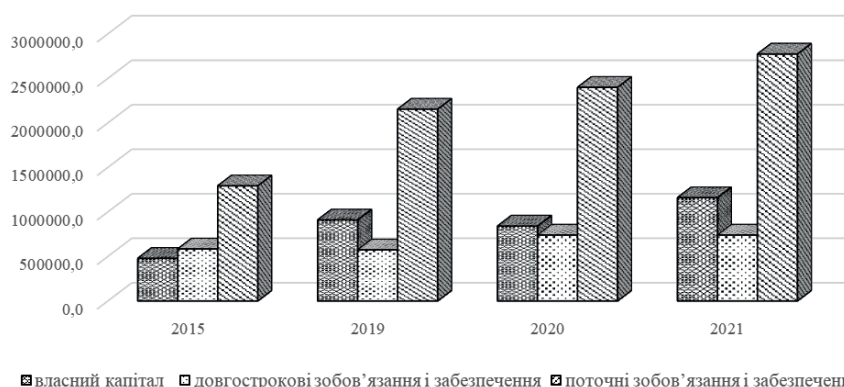
Величина власного капіталу промислових підприємств зросла на 58,7 % за період 2015–2021 рр., усіх підприємств – на 44,4 %.

Рис. 1. Динаміка активів промислових підприємств у 2015 р., 2019–2021 рр., млн грн

Джерело: побудовано авторами на основі даних [5].

Частка власного капіталу промислових підприємств у їхніх пасивах зросла від 20,3 % у 2015 р. до 24,8 % у 2021 р., усіх підприємств – від 28,4 % до 29,2 % за ці ж роки. Близько 60 % у пасивах підприємств займали поточні зобов’язання (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка пасивів промислових підприємств у 2015 р., 2019–2021 рр., млн грн

Джерело: побудовано авторами на основі даних [5].

Оскільки необоротні активи значно перевищують величину власного капіталу, то сума власних оборотних коштів є від'ємною, як й інших абсолютних показників фінансової стійкості промислових підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка абсолютних показників фінансової стійкості підприємств, млн грн

Показники	2015 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Промислові підприємства				
Власні оборотні кошти	-675099,5	-843422,1	-976446,9	-890862,3
Власні і довгострокові позичені джерела	-90838,5	-269017,9	-235901,3	-150886,1
Усі підприємства				
Власні оборотні кошти	-1671407,5	-1751747,1	-1972495,3	-1537411,5
Власні і довгострокові позичені джерела	-3249,5	-118029,5	-58418,9	304173,8

Джерело: побудовано авторами на основі даних [5].

Динаміку відносних показників фінансової стійкості підприємств наведено у табл. 2. Обраховані відносні показники не відповідають нормативним значенням. При цьому у промислових підприємств значення цих показників є гіршими, ніж значення у всіх підприємств загалом. Зокрема, коефіцієнт автономії промислових підприємств, нормативне значення якого становить більше 0,5, зріс від 0,2 у 2015 р. до 0,25 у 2021 р., усіх підприємств – зріс від 0,28 у 2015 р. до 0,29 у 2021 р. Цей коефіцієнт показує частку власного капіталу в усіх вкладеннях у підприємство і характеризує фінансову незалежність від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансування промислових підприємств у 2015 р. становив 0,26, а у 2021 р. – 0,33, а загалом по підприємствах значення його було найнижчим у 2019 р. – 0,33 та найвищим у 2021 р. – 0,41. Оптимальне значення цього показника має бути більшим 1.

Коефіцієнт фінансової стійкості промислових підприємств зменшився від 0,45 у 2015 р. до 0,41 у 2021 р. та усіх підприємств разом – від 0,49 у 2015 р. до 0,42 у 2021 р., при нормативному значенні 0,7–0,9.

Таблиця 2

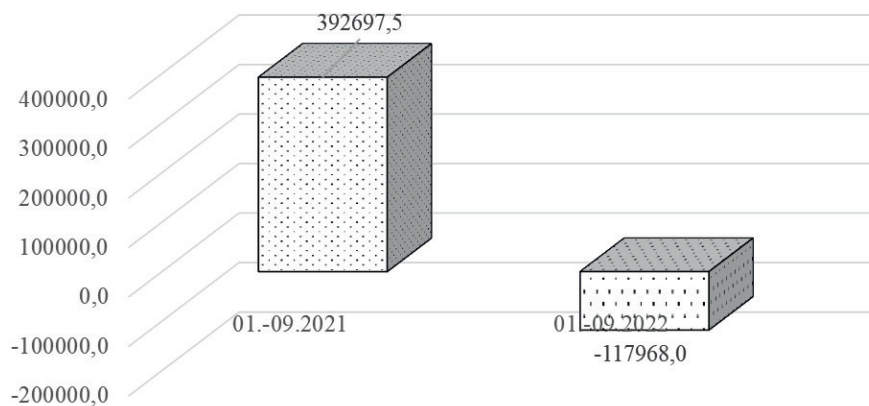
Динаміка відносних показників фінансової стійкості підприємств

Показники фінансової стійкості	2015 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.	
	пром. п-ва	усі п-ва	пром. п-ва	усі п-ва	пром. п-ва	усі п-ва	пром. п-ва	усі п-ва
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	-0,56	-0,41	-0,45	-0,26	-0,45	-0,27	-0,34	-0,18
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	-1,41	-0,73	-0,93	-0,57	-1,16	-0,59	-0,77	-0,37
Індекс постійного активу	2,41	1,73	1,93	1,57	2,16	1,59	1,77	1,37
Коефіцієнт довгострокового залучення позичених коштів	0,55	0,42	0,39	0,35	0,47	0,36	0,39	0,31
Коефіцієнт автономії	0,20	0,28	0,25	0,27	0,21	0,26	0,25	0,29
Коефіцієнт фінансової залежності	4,92	3,53	4,00	3,72	4,73	3,80	4,03	3,42
Коефіцієнт фінансування	0,26	0,40	0,33	0,37	0,27	0,36	0,33	0,41
Коефіцієнт фінансового левиреджу	3,92	2,53	3,00	2,72	3,73	2,80	3,03	2,42
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,45	0,49	0,41	0,41	0,40	0,41	0,41	0,42

Джерело: побудовано авторами на основі даних [5].

Величина чистого прибутку промислових підприємств за підсумком 2010 р. становила 15 787,9 млн грн, усіх підприємств – 2 825 млн грн (рис. 3). 2015 р. був збитковим для підприємництва загалом, так усі підприємства разом отримали 152 552,4 млн грн чистого збитку, а промислові – 124 627,4 млн грн. У 2021 р. сумарний чистий прибуток підприємств становив 443 849,1 млн грн, промислових підприємств – 304 615,2 млн грн [5].

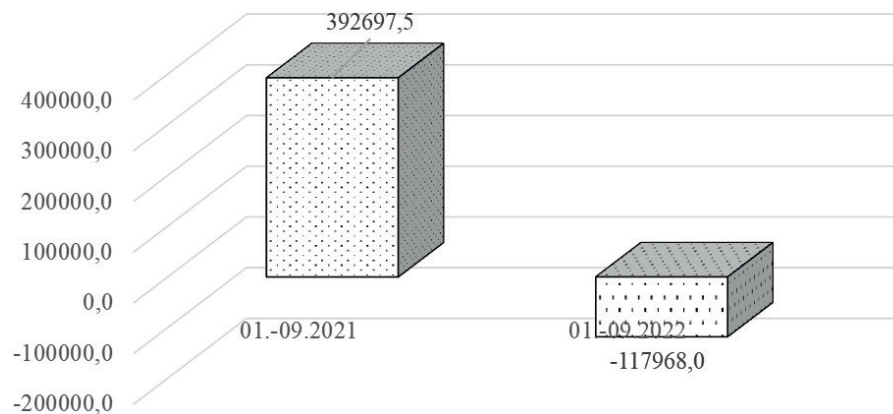
У 2015 р. лише 49,8 % промислових підприємств були прибутковими (56,2 % усіх підприємств), у 2019 р. частка прибуткових промислових підприємств становила 76,7 % (усіх – 78%), а у 2021 р. – 82,5 % (усіх підприємств – 85 %) [6].

Рис. 3. Динаміка чистого прибутку (збитку) підприємств у 2015 р., 2019–2021 рр., млн грн

Джерело: побудовано авторами на основі даних [5].

За перші дев'ять місяців 2022 р. лише 56,5 % промислових підприємств одержали прибуток, за аналогічний період попереднього року – 75,4 % [7]. Посилення військової агресії росії здійснило значний негативний вплив на фінансовий результат промислових підприємств (рис. 4).

Рис. 4. Фінансовий результат до оподаткування великих та середніх промислових підприємств за січень–вересень 2021–2022 рр., млн грн

Джерело: побудовано авторами на основі даних [6–7].

Фінансовий результат до оподаткування великих та середніх підприємств України за січень–вересень 2022 р. становив 56695,9 млн грн в основному за рахунок результатів фінансової та страхової діяльності, промисловість мала найгірший негативний фінансовий результат за цей період – 117968 млн грн (за аналогічний період попереднього року чистий прибуток становив 321833,6 млн грн) [7–8]. Без урахування результатів діяльності банків чистий збиток за січень–вересень 2022 р. налічував 195799 млн грн [9].

Покращити фінансову стійкість підприємств можливо шляхом нарощування власного капіталу, що пропонується здійснювати такими заходами:

- емісія нових акцій, додаткові внески засновників;
- переоцінка основних засобів;
- отримання безповоротної фінансової допомоги, цінностей від організацій, осіб, держав;
- зростання прибутковості.

Важливим є пошук шляхів підвищення прибутковості, зниження собівартості без зниження якості продукції, запровадження заходів із енергозбереження, підвищення енергоефективності виробництва, оптимізація виробничих потужностей, підвищення ефективності використання ресурсів, розроблення успішної маркетингової політики.

Висновки. Показники фінансової стійкості підприємств перебувають поза межами нормативних значень через низьку частку власного капіталу, недостатність власних оборотних коштів. Військова агресія росії спричинила значний негативний вплив на фінансову стійкість підприємництва, діяльність підприємств стала збитковою за підсумками перших дев'яти місяців 2022 р., найбільш збитковими стали промислові підприємства. В умовах несприятливого зовнішнього середовища потрібно підвищувати ефективність управління фінансовою стійкістю, збільшувати власний капітал та шукати можливості отримання фінансової допомоги, грантів.

Література:

1. Вінницька О. А. Фінансовий контролінг як складова фінансової стійкості підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки.* 2022. № 4. С. 24–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2022_4_5 (дата звернення: 12.01.2023).

Vinnitska O. A. (2022). Finansovyi kontrolinh yak skladova finansovoi stiikosti pidpriemstva [Financial controlling as a component of the financial stability of the enterprise]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal "Internauka". Seriya : Ekonomichni nauky* [International scientific journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"], (4), 24-29. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-4-7985>. [in Ukrainian]. (2023, January, 12).

2. Єпіфанова І. Ю. Ієрархічна класифікація факторів впливу на систему управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. *Innovation and sustainability.* 2021. № 1. С. 6–12.

Yepifanova I. (2021). Hierarkhichna klasyfikatsiia faktoriv vplyvu na systemu upravlinnia finansovoiu stiikistiu promyslovoho pidpriemstva [Hierarchical classification of factors influencing of financial stability management system of an industrial enterprise]. *Innovation and Sustainability*, (1), 6-12. [in Ukrainian].

3. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка.* 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8776> (дата звернення: 12.01.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.4.76

Levkovich, O. & Kalashnikova, Yu. (2021). Finansova stiikist yak peredumova innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva [Financial stability as a prerequisite for innovative development of the enterprise]. *Efektivna ekonomika [Efficient economy]*, (4), <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8776> (2023, January, 12). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.4.76 [in Ukrainian].

4. Роганова Г., Кравченко І. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Галицький економічний вісник.* 2021. Т. 71. № 4. С. 59–68.

Rohanova H., Kravchenko I. (2021) Analiz i prohnozuvannya finansovoi stiikosti pidpriemstva [Analysis and forecasting of the enterprise financial stability]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk* [Galician economic journal], vol. 71 (4), 59-68. [in Ukrainian].

5. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва» (Державна служба статистики України). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ9_u.htm (дата звернення: 12.01.2023).

Statystychnyi zbirnyk «Diialnist subiektiv velykoho, serednoho, maloho ta mikropidpriemnytstva» [Statistical Publication «Activity of large, medium, small and micro-entrepreneurship» (State Statistics Service of Ukraine)] <https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ9_u.htm> [in Ukrainian] (2023, January, 12)

6. Фінансові результати до оподаткування великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності (Державна служба статистики України). URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_rez/fr_ed/fr_ed_u/arh_fr_ed2021_u.htm (дата звернення: 12.01.2023).

Finansovi rezultaty do opodatkuvannya velykykh ta serednikh pidpriemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti [Financial results before taxation of large and medium-sized enterprises by types of economic activity (State Statistics Service of Ukraine)] <https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_rez/fr_ed/fr_ed_u/arh_fr_ed2021_u.htm> [in Ukrainian] (2023, January, 12)

7. Фінансові результати до оподаткування великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності за січень–вересень 2022 року (Державна служба статистики України). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/arh_fr_ved_u.htm (дата звернення: 12.01.2023).

Finansovi rezultaty do opodatkuvannya velykykh ta serednikh pidpriemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti za sichen – veresen 2022 roku [Financial results before taxation of large and medium-sized enterprises by type of economic activity for January – September 2022 (State Statistics Service of Ukraine)] <https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/arh_fr_ved_u.htm> [in Ukrainian] (2023, January, 12)

8. Чистий прибуток (збиток) великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності промисловості за січень–вересень 2021 року (Державна служба статистики України). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/chpr/chpr_pr/chpr_pr_u/arh_chpr_pr2021_u.htm (дата звернення: 12.01.2023).

Chystyi prybutok (zbytok) velykykh ta serednikh pidpriemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti promyslovosti za sichen-veresen 2021 roku [Net profit (loss) of large and medium-sized enterprises by types of economic activity of industry for January-September 2021 (State Statistics Service of Ukraine)] <https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/chpr/chpr_pr/chpr_pr_u/arh_chpr_pr2021_u.htm> [in Ukrainian] (2023, January, 12)

9. Чистий прибуток (збиток) великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності за січень–вересень 2022 року (Державна служба статистики України). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/arh_chp_ved_u.htm (дата звернення: 12.01.2023).

Chystyi prybutok (zbytok) velykykh ta serednikh pidpriemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti promyslovosti za sichen-veresen 2022 roku [Net profit (loss) of large and medium-sized enterprises by types of economic activity of industry for January-September 2022 (State Statistics Service of Ukraine)] <https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/arh_chp_ved_u.htm> [in Ukrainian] (2023, January, 12).